

Lara GLIGIĆ

Turizem kot motiv za varovanje in upravljanje kulturne krajine

Varovanje in upravljanje sta v zadnjih desetletjih postali pravi razvojni trend. Pomen varstva kulturne krajine, krajine in narave se je močno razširil, povečala se je zavednost ljudi, želja, potreba po ohranjanju ... Vendar zakaj? Motivi za to so zelo različni, le redko, če sploh, pa krajino varujemo zaradi nje same. V večini primerov gre za antropocentrični pogled ter varovanje in upravljanje z vidika lastne koristi.

Med trende lahko uvrstimo tudi pojem, na katerem temelji varovanje in upravljanje – trajnostnost. Uveljavil se je kot splošno uporabljan termin, ki smo ga smo ponotranjili, čeprav velikokrat ljudje niti ne vedo, kako ga uporabljati, kaj pomeni in kakšne posledice nosi s seboj. Prizadevamo si za trajnostnost, čeprav omenjeni pojem teži k stagnaciji in ne razvoju, zaradi česar so se v preteklosti že pojavljale polemike o primernosti izraza. Z varovanjem in upravljanjem kulturne krajine, pri čemer so za podobo že od nekdaj odločilne prav dejavnosti človeka, ki naravne danosti izkorišča, pa si prizadevamo ohraniti krajinske slike na račun uravnoteženosti razvojnih in varstvenih potreb. Statičnost, na katero navaja trajnostni razvoj, ni skladna z evolucijskimi osnovami narave in družbe.

Kot enega od krovnih motivov varovanja in upravljanja kulturnih krajin je mogoče prepoznati turizem. Turizem kot razvojno priložnost območij ob so-

časnem varovanju obstoječih krajinskih vrednot. Sicer je nekoliko protislovno, vendar je turizem – predvsem sodobni trendi, ki težijo v smeri trajnostnega, zelenega, ekološkega, podeželskega turizma in turizma na zavarovanih območjih – eden od glavnih motivov za ohranjanje in upravljanje krajine. Gre za dobičkonosno varovanje, obojestransko pozitivno naravnano odnos, katerega ravnovesje pa se lahko hitro poruši, če akterje prevzame pohlep in presežejo turistično nosilno sposobnost krajine. V tem primeru pride do nepovratne škode in postopne izgube za obe strani, tako za krajino kot turističnega ponudnika z izgubo povpraševanja ... Govorimo o občutljivosti razmerja med potrebo po ohranjanju narave in turističnem razvoju.

»Absurd čuvanja nečesa enkratnega zato, da se ga prodaja masovno kot turistično blago, je v izrazitem nasprotju z modrostjo trajnostnega pristopa.« (Berginc, 2006: 7.)

Turizem in ohranjanje narave sta že dolgo povezana in odvisna drug od drugega. Turizem pogosto spodbuja ukrepe za varstvo in ohranitev narave, saj so zaščitena in slikovita območja zanimiva za domače in tuje turiste, sočasno pa nekoliko paradoksalno pomeni tudi precejšnje okoljsko tveganje zaradi svojih pričakovanj od naravnega okolja. Lahko je pozitivna sila, ki destinaciji prinaša koristi, lahko pa je tudi

motor za razgradnjo. Gre za zapleten, vendar prilagodljiv sistem, ki združuje socialno-kulturne vrednote, željo po kakovostnem življenju ter biofizične in gospodarske sisteme, v katerih turizem poteka ves čas. To smo znali oziroma si še prizadevamo prepoznati v Sloveniji (Brandl, 2012).

»Pozitivni turistični imidž Slovenije je med drugim: Dežela maloposestniške kmetijske rabe in posledično ohranjene mozaične kulturne pokrajine s pripadajočo biodiverzitetjo.« (Plut, 2006: 13.)

V ozadju turizma kot motiva za varovanje in upravljanje kulturne krajine ter ustanavljanje zavarovanih območij pa se skrivajo še drugi motivi varstvenega nastopanja. Večinoma gre za finančne koristi déležnikov, ki si za varovanje in vzpostavitev zavarovanega območja prizadevajo, vendar kot je bilo že omenjeno, le redko zaradi krajine same. V ospredju varovanja so drugi motivi.

Le če lokalni prebivalci zavarovanih območij ta ocenjujejo kot razlog za izboljšanje, ne pa za zniževanje kakovosti življenja, bodo v polni meri udeleženi tudi cilji ohranjanja kulturne krajine, krajine, narave, naravnih vrednot in dediščine (Plut, 2005).

Ob neposrednih finančnih koristih prinašajo zavarovana območja tudi številne druge prednosti, na primer dodatna delovna mesta, večjo prepoznavnost na

trgih, skupno tržno znamko ipd., pri čemer imata največje neposredne koristi zaradi ustanovitve prav gospodarski panogi turizem in kmetijstvo (Berginc, 2005).

Verjetno so na koristi, neposredne ali posredne, mislili tudi tisti Bohinjci, ki so pred dvema letoma na referendumu odločno zavrnilo pobudo za izločitev nekaterih svojih krajev iz območja Triglavskega narodnega parka. Prav tako ni treba dvomiti o tem, da so sedanje lokalne pobude za ustanovitev nekaterih novih parkov povezane predvsem s pričakovanji dodatnih ekonomskih priložnosti. Obstajajo pa tudi svetle izjeme, kot je krajinski park Goričko, ki je nastal na pobudo krajevne skupnosti.

»Goričko ni doživelo grobih in nasilnih sprememb, zato je ostalo kulturna krajina v najbolj žlahtnem pomenu besede – pestrost je delo človeških rok.« (internet 1)

Turistična ponudba, povpraševanje in varovanje ter upravljanje so medsebojno soodvisno povezani. Vse več je povpraševanja in želje po odkrivanju naravne dediščine, uživanju v lepi in ohranjeni naravi, kulturni krajini in dejavnostih v naravi, glede na to pa se mora prilagajati tudi turistična ponudba, ki tovrstnih dejavnosti brez vzdržnega varovanja in upravljanja ne more zagotavljati. Varstveno naravnan turizem (trajnostni, ekološki, podeželski ...) je torej odgovoren in spoštljiv do naravnega, kulturnega in družbenega okolja, v katerem ljudje že stoletja s svojim delovanjem ohranjajo naravne potenciale za pridelavo hrane in trajnostno gospodarijo z gozdovi, ob tem pa si prizadevajo ohraniti prepoznane krajinske kakovosti.

.....
Lara Gligić, študentka krajinske arhitekture
Cesta 4. julija 62, 8270 Krško
E-pošta: gliciclara@gmail.com

Viri in literatura

Berginc, M. (2006): Vloga države pri spodbujanju in omejevanju turističnega razvoja v zavarovanih območjih. V: *Turizem v zavarovanih območjih*. Ljubljana, str. 5–9. Ljubljana, Turistična zveza Slovenije.

Brandl, K. (2012): *Trajnostni turizem in ohranjanje narave: Naložba v našo prihodnost*. Agencija za okolje Avstrija, SURF Nature.

Internet 1: http://www.park-goricko.org/sl/informacija.asp?id_meta_type=59&id_jezik=0&id_language=0&id_informacija=268 (sneto 7. 6. 2016).

Plut, D. (2006): Zavarovana območja in turistični napredek Slovenije. V: *Turizem v zavarovanih območjih*, str. 9–17. Ljubljana, Turistična zveza Slovenije.